

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3,
Negyedévre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Bemenő ének.

— Dallam: Tenéked Uram hálát adok. —

Házadba vonzott szívem vágya,
Hozzád, én jó, édes Atyám.
Néked zeng ajkam zsolozsmája,
Téged dicsér lelkem és szám.

Hozzád égbe vágyom,
Dicső, szent Királyom
E nap reggelén.
Trónod zsámolyánál
Imám tehozzád száll,
Néked zengek én.

Oly jó itt lenni, hol a lélek
Elfeled bút és bánatot,
A hol csupán csak néked élek,
Honnan hozzád föl szállhatok.

Itten térdre hullva,
Véled egybe forrva
Béke leng körül.
Nem bánt itt a bánat,
Bú-baj meg nem támad;
Minden szív örül.

Öledbe hajtom im fejemet
Óh szerető édes Atyám.
Óh, áldj meg, szentelj meg engemet,
Védj, ha a bú támad reám.

Add, hogy lelkem, nyelvem
Mind csak néked zengjen,
Szent neved áldja.
Bármerre visz utam
Hozzád térjen Uram,
Ég, föld Királya!

IFJ. PORKOLAB GYULA.

Le a kalappal!

II. Vilmos, a németek hatalmas császára,
az evangélikus fejedelem a szent földről útban
van hazafelé.

Az a fényes csillag: buzgó, erős hite, mely
a Jézus járta keletre vivé, tartsa, őrizze, vezé-
relje vissza kedves övéihez, népei körébe.

A gondviselő Isten, kinek dicsőségére szen-
telte ez utat, oltalmazza véstől, vihartól hajóját,
intse álomban, mint a napkeleti bölcsékkel tevő
s a mint intette őt is indulásakor, hogy biztos
úton, heródesi gonosz kezektől megóva jöhessen
haza.

Mi pedig véreim, magyar evangélikusok ha-
joljunk meg e felséges, nagy ember előtt s Jé-
zushoz való hűsége, evangélikus egyházunk iránt
nemes lelkében élő forró szeretete, a Jézusért s
az ő anyaszentegyháza javáért önfeláldozásra, ha-
lálra is kész erkölcsi bátorsága ragadjanak ki
bennünket a báméskodva szemlélők sorából, áll-
junk lélekben sorfalat útja mentén, imáinkkal vé-
delmezzük minden veszély ellen, hódoló tisztele-
tünk, szerencsés visszaérkezésébe vetett édes re-
ményiségünk zöldelő ágait hintsük utaira s kiált-
suk, ha elért hazája földjére: „Áldott legyen, a
ki jött az Úrnak nevében!”

Méltó ez a koronás fő arra, hogy embért
megillető hozsannával üdvözljük.

Megérdemli az ő magasztos példája, csele-
kedete, hogy hálánkban emléket emeljünk neki,
magasba emelkedő, fénylő emléket, égő obelisz-
ket, melynek világossága beragyogjon minden
egy magyar evangélikus lelkébe s gyűjtsa föl
ott az egyházszeretnek soha el nem haló mele-
gét, soha nem lankadó lelkesedését, s a hitbuz-
góságnak magasan lobogó szent tűzét.

Nekünk, magyar evangélikusoknak nagy szük-

ségünk van a léleknek ezen melegére, lelkesedésére, lángoló tüzeire.

Hiszen mennyire messze esik a mi hithűségünk a Vilmos császárétól; mennyire összezsugorodik a mi egyházszeretünk az övé mellett.

Nézzünk csak szét s beszéljünk őszintén, egyházunk érdekében hangosan.

A német birodalom hatalmas császára elhagyja kényelemmel teljes otthonát, övéit, birodalma népeit s a napkeleti bölcsék példájára ezer veszélylyel teljes útra kél, hogy jelen legyen Jeruzsálemben az ág. hitv. ev. templom felszentelésénél, s a mi templomaink itthon, az Isten dicsőítésére szentelt napokon s órákban is üresek, az úri osztály a legkevésbé s a föld népe is gyéren siet oda, hogy e világ előtt dokumentálja egyháza templomának látogatása által is evangélikus voltát s meghajoljon ott az isteni kegyelem előtt, mint tevő azt az ideális lelkületű fejedelem felséges nejjével f. év október 31-én, a reformáció emlékünnepén Jeruzsálemben. Ők valóban megértették s követték Jézusnak az apostolokhoz s hozzánk is intézett szavait: „Ti bizonyágot tesztek én rólam, mert eleitől fogva én velem vagytok.“

A német császár, hogy a Krisztushoz s az ő evangéliomán nyugvó anyaszentegyházához való hűségét a világ előtt bebizonyítsa, messze idegenben, a Jézus lábnyomaitól megszentelt tereken hirdeti fenséges hiterővel, megragadó, eget kereső, buzgó lelkesedéssel: ez az egyház a Krisztus által az enyém, ez a templom az én ev. egyháznak temploma, földi uralkodásom alatt ezeké életem, ezek javáért édes élni, édes meghalni, s nálunk az úri nők s férfiak — mély és elismerő tisztelet a nemes kivételeknek — mosolygással, vagy tréfával felelnek az egyházunkat sértők, bántalmazók szavaira s a nép csendes meghunyászkodással hallgatja a becsmérő kifejezéseket s evangéliomi hitének, egyházának védelmére kelni gyenge, gyámoltalan.

A németek hatalmas császára alázatos hívő, Istenhez vágyó vándor képében óriási utat tesz meg a jeruzsálemi ev. templom meglátása végett; a mi uraink jó nagy része — a népről itt kevésbé szólhatok — gyűléseinkre nem ér rá eljönni s nem igyekszik megnézni: milyen egyházunk szellemi s anyagi viszonyainak képe.

A német koronás fő, a mint a napkeleti bölcsék tették, elviszi aranyát, mirháját, tömjénét a

Jézushoz, ő előtte meghajolva, lábai elé rakja le azokat, ezeket költ az Isten országa földi képének: evangélikus anyaszentegyházunknak terjesztése, emelése érdekében, s nálunk egy vagyonos úrnak 5—10 frt egyházi adót fizetni is rettentés teher. Fehér holló, ki törvény által fizetni kötelezett garasain kívül áldozik — a Jézusért.

Nem folytatom tovább.

A Krisztus egyházának, a mi ág. hitv. ev. anyaszentegyházunknak egy koronás tagjáról azért irtam, lelke nemes tulajdonait azért ragyogtatam, hogy felséges alakját látva, magasztos cselekedetét csodálva, példáján lelkesedjünk. Hitbuzgósága, egyházszeretete, fennkölt szelleme áthaszon bennünket, gyűjtson, lelkesítsen közöttünk: dolgozni, fáradni, áldozni a Krisztusért.

Egyházunk minden rendű s rangú fiai előtt II. Vilmos császár, — leányai előtt Augusztia császárné példája ragyogjon mindenha.

Le a kalappal e fejedelmi pár előtt!

Isten szerencsésen hozza haza, óvja s áldja őket.

(H.-Vécse.)

KOVÁCS ANDOR
ev. lelkész.

Jézus vitatkozása Jeruzsálemben. *)

(János ev. VII. fejezet.)

Az előbbi részben János evangélista elbeszélte, hogy Jézus galileabeli munkálkodása mily szomorú válságot eredményezett: a tizenkét tanítványon kívül nem maradt mellette senki, sőt közülük is egy „ördög“ vala. Most tovább megy, rajzolván ama érzelmeket, melyekkel a jeruzsálemiek Jézust várják, s ama bosszúvágyat és erőszakosságot, melyben hitetlenségük az Úr megjelenése alkalmával kitör.**)

A VII. rész megadja a nézőpontot, honnan tisztán láthatjuk a Jézus személye és tettei felől alkotott különféle vélemények és bírálatok sorozatát.

*) Mutatvány Dobs Márkus edinburghi ref. theol. tanárnak János evangélioma felett irt s Lukácsy Imre által kiadni szándékolt magyarázataiból. A könyv előfizetési ára 3 korona, bolti ára 4 korona lesz. Az első kötet 24 fejezetre oszlik, s az evang. első XI. részét tárgyalja. Előfizetheti a fordítónál K.-Félegyházán.

**) Említésre méltó körülmény, hogy az Evangéliom hátra levő része csak két ünnepnap eseményeit beszéli el. A VII—X: 21. vers leírja Jézus ama tetteit, melyek a „Szövettség sátorának“ ünnepén történtek. A X—XX. fej. pedig szól az utolsó húsvét eseményeiről.

Mindenekelőtt az Úr Jeruzsálemben való menetelésnek indító oka érdemel figyelmet. Azt képzelnők, hogy atyjafiai, kik hozzá legközelebb állottak, bizonyosan megértették nagy célját, de — miként az 5. vers mutatja — „atyjafiai is nem hisznek vala ő benne.“ Nem volt elég, hogy egész Galilea elfordult tőle, még rokonai is idegenkedéssel viseltetnek irányában. Azt ugyan érezték, hogy Jézus valami más lény, mint a többi halandó, az e különlegesség még most bosszantotta őket. Tudták azt is, hogy ha tervei sikerülnének, a világ előtt nagy nevet vivhatna ki magának, de — nézetök szerint — Jézus maga gátolta meg emelkedését. Ezért azután, mikor látták, hogy munkálkodása Galileában mily szomorú eredményre végződött, unsoznak, hogy menjen fel Jeruzsálembe, hol a művelt emberek bizonyosan jobban meg fogják érteni s becsülni tehetségét. — Ha ezek a tettek, — mondák szemrehányó, olykor buzdító és jóakarató szavakkal — miket véghezviszel, eredeti csodák: akkor ne maradj te falvakban vagy vidéki városkákban, hanem menj a fővárosba! Nem tudod-e, hogy „senki nem cselekszik semmit titkon, a ki híres akar lenni.“ Menj fel az ünnepre, „mutasd meg magadat e világnak,“ mert csak így alapíthatod meg hirnevedet egyszer s mindenkorra!

Erre Jézus röviden csak annyit mond, hogy az ilyenmő megnyilatkozás ideje még nem jött el. Még egy kevés ideje volt hátra itt, a földön. A következő húsvét ünnepen atyjafiai kívánsága szerint csakugyan bevonult Jeruzsálembe, de eredménye — miként ő előre látta — megfeszítése volt. Testvérei azonban nem tudták megérteni, hogy miért keltene ő maga iránt gyűlöletet, vagy miért állítanak éppen vértörvényszék elé, ha úgy vonulna fel Jeruzsálembe, mint a galileabeliek által már egyszer trónra emelt király?! De Jézus tudta jól a következőket, azért nem testvéreivel nyilvánosan, mint elismert Messiás, hanem néhány nappal később magányosan. titkon megy Jeruzsálembe.

A sátoros ünnep az aratási öröm emlékére tartatott, Isten parancsa szerint „az év végén, mikor a munka eredménye betakarított.“ Év vége alatt késő őszt, vagyis a természeti év bevégeződését kell értenünk. Örömnep volt a szó teljes értelmében, olyanforma,

mint nálunk a karácsony. Az izraeliták diszbe öltöztek s kezökben pálmaágakkal, vagy a föld termékenységének valami más jelképeivel jelentek meg az utcákon és nyilvános helyeken. Éjjel a város, de különösen a templom környéke, kápráztató fényben úszott. Itt óriás lámpák, amott ezernyi apró, tarka lampion, közben lobogó lángú fáklyák szórták sugaraikat a zsongó, hullámzó tömegre. Valószínű, hogy e kép idézte elő Urunk lelkében a következő fejezetben alkalmazott hasonlatot: „Én vagyok a világ világossága!“

Nines okunk kételkedni abban sem, hogy az ünnep utolsó napján elkiáltott szavai: „A ki szomjúhozik, jöjjön én hozzám és igyék!“ — szintén az ünnepély egyik mozzanatától van véve. Egyik kifejező külsőség volt u. i. az ünnep első 7 napján, hogy a papok a Siloam tavából arany edényben vizet merítettek s azt körmenetben a templomba vitték, hol trombiták harsogása és a nép örömrivalgása közben kiöntötték. (Innen maradt fenn a zsidók közt közmondásként, hogy „a ki a Siloam tó vize kiöntését nem látta, nem örült életében.“) A víz kiöntése Istennek ama jóságát jelképezte, melylyel népét a pusztában itallal, s szántóföldeit, legelőit termékenyítő esővel ellátta. A műveltebbek előtt azonkívül Esaiás szavaira emlékeztető szellemi jelentősége is volt: „Örömmel fogtok meríteni italt az üdvösség forrásából.“

Ez az ünnep azonban nem csak az aratás áldásaiért szenteltetett, hanem azért is, hogy a zsidókat emlékeztesse pusztai vándorlásuk idejére. Isten u. i. azt parancsolja; „Lakjatok sátrakban hét napig; minden született Izraelita sátorban lakjék azért, hogy utódaitok megtudják, hogy én akartam, miszerint Izrael gyermekei sátorban lakjanak, midőn kihoztam őket Egyiptomból.“ Az év végén, mikor már a bő eleség be volt takarítva, parancsolta Isten, hogy emlékezzenek meg a pusztai nyomorúságról s a szolgaságból való felszabadulásról, hogy vagyon- és rangkülömbőség nélkül vonuljon ki-kí leveles színje zöld lombjai alá, és érezze, — lett legyen a jövő fenyegető vagy biztató, — hogy abban a sátorban, hol sem éléstár, sem fekhely nines, velök van az ő szabadítójuk, táplálójuk és valódi hajlékuk, a mindenható Isten. (Zsolt. XC. 1.)

Mielőtt Jézus az ünnepen megjelent volna,

már előre általános vita tárgyát képezte személye.

1. A népvélemény első, jellemző vonása a tekintély iránt tanúsított szolgálalkúség.

Voltak ugyan sokan, kik kedvező indulattal viseltettek Jézus irányában, de csak tartózkodó óvatossággal mertek nyilatkozni „a zsidóktól való félelem miatt.“ A jeruzsálemi főemberek tudvalevőleg ellenségei voltak a Mesternek, s — ismerve a nép szolgálalkúségét — elegendőnek tartották az elidegenedés indító okául azt hozni fel: „Hitte valaki az írástudók és farizeusok közül ő benne?“

Ma nemcsak gyermekes éretlenségnek, hanem vétkes mulasztásnak tartjuk a zsidók hiszékenységét, de őket mégis menti némileg a tudatlanság. Azonban tekintsünk csak körül napjainkban, vajjon nem látjuk-e a tekintély-elv — sokszor büneredményező — hatalmát? A politikai jelszavakat pl. sokszor csak néhány hirlap adja-e ki; jó szerencse, ha a lap szellemét nem téveteleg gondolkozású ember vezeti (pedig erre is van gyakran eset) és a nép hűségesen őrzi a jelszót s csak ezzel bocsát bárkit lelkéhez. Igaz, hogy senkisémondhatja el magáról, hogy neki minden gondolatja eredeti, soha senkitől nem kölcsönözött, s nincs is szüksége bármily elismert tanító eszméire. Hiszen elnének tartalmát nagy részben másoktól kölcsönöztük. Nem is az a hiba, hogy átveszszük, hanem hogy sajátunkat képező bíráló képességünket nem érvényesítjük, holott az önállóság emberi méltóságunk egyik nélkülözhetetlen föltételét képezi. Pedig ha a mindennapi életből származó szellemi benyomások bírálatlan átvétele hiba, mennyivel inkább az, ha a Krisztushoz való viszonyunkat nem saját lelki ismeretünk, hanem valamely tekintély — legyen az még oly hatalmas — állapítja meg.

Lelkünk egyensúlyát meg ne zavarja, ha látjuk, hogy a közélet törvénytudói és előkelőségei közül oly kevesen hisznek a Krisztusban; hitünk meg ne inogjon, midőn értelmes s általunk tisztelt emberek ajkairól halljuk, hogy a Szent Írás csodái nem egyebek, mint a gyermekkor üres képzeletjátékai; ne aggódjunk, ha a bölcselők érvekkel igyekeznek bizonyítani, hogy a keresztyén vallás csak kegyes csalás, hitető káprázat, mely követőit nagyszerű tettek véghezvitelére lelkesíti ugyan, de a jutalom nincs arányban

az önfeláldozással; meg ne félemlítsenek bennünket efféle kicsinyes, gúnyolódó, ellenséges vélemények. Keressük önmagunkban az igazság biztos mérő-vesszőjét. Tekintsünk Jézusra a saját szemünkkel; nyissuk meg előtte őszintén szívünket, s bizzunk ama benyomásokban, melyeket mi magunk nyerünk.

2. A második vonás a nép bizonytalansága és zavara. Észrevették ugyanis, hogy a főemberek közt is vannak Jézusnak titkos hívei, kik szerették volna őt megmenteni. Így aztán a tömegeből némelyek bizonyos kételkedő bizonytalansággal megkoczkáztatják véleményöknek kifejezést adni: „A Krisztus mikor eljő, valljon tehete több jeleket azoknál, melyeket ez tett?“ De azért a legnagyobb rész nem tudott megbarátkozni Jézus származásával. „Jól tudjuk, ez honnét való, mikor pedig eljövendő ama Krisztus, senki nem tudhatja, honnét való létszen.“ Ez képezte az általános hitetlenség főforrását. Sehogy sem tudták elképzelni, hogy földön született ember hogyan származhatnék Istentől, ki magát az anyagi világtól teljesen elkülönítve — hitük szerint — a látható világtól megmérhetlen távolságban székel.

E kételkedésre válaszol Jézus a 28. versben: „Engemet is ismertek és honnét való legyek, azt is tudjátok; és én magamtól nem jöttem; de igaz az, a ki engemet elküldött, kit ti nem ismertek.“ Azért nem ismerhettek meg engem, mert nem tudjátok, hogy Isten nemcsak a világtól különállóan, hanem itt, ti közöttetek is jelen van; vezet láthatatlan kezekkel az emberiség történelmét s időnkint megnyilatkoztatja halandó által is felfogható alakban akarátának és szeretetének törvényeit. Azért nem tudtok ti származásommal kibékülni, mert nem ismeritek az Atyát, „én pedig ismerem Ötet; mert Ő tőle vagyok és Ő bocsátott engemet.“ Azaz: a ti — felőlem való — ismeretetek elégtelen, mert általam nem tudjátok megismerni az Istent. Ha engemet ismernétek, akkor nem földi eredetemben keresnétek megjelenésem, tanításaim, tetteim eredeti alapját, hanem keresnétek annál, ki engem elbocsátott. De ti nem ismeritek az Atyát, azért engem sem ismerhettek meg; s nem akartok engem megismerni, hogy általam az Atyát megismerhessétek.

3. János evangélista elmondja ama indokokat, melyek miatt a nép és tekintélyek bizonytalanságban voltak a felől, hogy Ő e vajjon a megígért király. Ilyen helyek pl. „Tehet-e a Krisztus több csodát?” „Vajjon származhatik-e Galileából?” stb.

Napjainkban még mindig épen így bírálgatjuk a Krisztus személyét. Húszszáz esztendő nem volt elég az embernek biztos meggyőződés szerzésre. Sokan abban a nézetben vannak, hogy nem lehet bizonyítani azt, hogy Krisztus egyesíté magában az isteni és emberi természetet, ők pedig addig nem tudnak hinni, míg valaki kézzelfoghatóan be nem bizonyítja előttük. Az ilyenek azt képzelik, hogy az Isten mélységeit akármilyen tisztátalan lélek megközelítheti. Nagyon csalódnak. Ha mi Krisztus isteni voltát akarjuk felfogni, előbb tegyük alkalmassá elménket, szívünket annak megértésére és befogadására. Nem egyszerű igazság vagy hazugság az, mely fölött elménk hidegen ítéletet mondhat, hanem életelv, melyet csak az bírálhat el, a ki befogadta és életében kipróbálta. De befogadásához meg ismét a léleknek tisztult, megnemesült állapotára van szükség. Így azután a kik eme föltétellel nem bírnak, ne is kíséreljék meg Krisztus istenségét megérteni, mert eredményhez nem fognak jutni. Ha valaki nem tudja hinni, hogy Jézus Isten fogalmait teljesen egyesíté magában, az ne eme igazságot, hanem saját lelkét vegye vizsgálat alá. Az megmarad igazságnak, akár hiszi valaki, akár nem, de az ő lelke megváltozhatik, s ha a kellő feltételek mellett történik, a hitetlenből hívő lesz.

Jézus ismerte a hitelenség e forrását, azért többször utal reá: Pilatusnak azt mondja: „Valaki az igazságtól vagyon, hallgatja az én beszédemet.” (XVIII. 37.) A zsidókat így feddi: „A ki Istentől vagyon, hallgatja Isten szavát; ti azért nem hallgatjátok, mert nem vagytok Istentől valóok.” A VII. fejezetben is ezt ismétli: „A ki akarja Isten akaratát cselekedni, megérti a tudományról, ha Istentől vagyon-e: vagy én magamtól szólok.” Eme kijelentések világosan mutatják, hogy Krisztus személyét és tanításait csak úgy fogadhatjuk el, mint istenieket, ha szeretjük az igazságot s óhajtjuk Isten akaratát cselekedni.

A Krisztusban való hit tehát inkább az érdem, mint az értelem cselekvénye, s inkább az

igazság iránti érzék és szeretet, mint az azt erősítő bizonyítékok vizsgálatának eredménye. A műbírálónak, ki ismerős a nagy művészek szellemi termékeivel, nincs szüksége, hogy valamely mű eredetiségét érvekkel bizonyítsák előtte. A meggyőzött bizonyítékot magán viseli a munka. Ha Tacitus valamely elveszett könyvét felfedeznék, a tudósok első dolga nem az volna, hogy a felfedezés körülményei felől tudakozódjanak s ebből igyekezzenek meghatározni a könyv eredetiségét, hanem azt mondanák, hadd olvassuk s tartalmából meg fogjuk itélni eredetiségét. Ha barátunkat, kit évről-évre naponkint látunk, s lelke mélyéig ismerünk, szeretünk — a világ becsstelenséggel vádolná, e vád még nem semmisítené meg bizalmunkat. Az önmagunk által szerzett ismeret nem pusztítható el a világ kétes bizonyítékai által.

Hasonló alapon kell állani a Krisztus felől szerzett ismeretünknek. Olvassuk életünket az övével össze naponként, mert csak akkor ítéljük meg a személyében nyilatkozó igazságot és eredetiséget, ha a vele való folytonos érintkezés alkalmassá tette lelkünket az igazság felfogására; s biztosak lehetünk a felől, hogy ha egyszer megismertük, a világ nem fog tőle elszakítani soha többé. Jézus mint örök igazságot mondja ki, hogy a ki Isten akaratát igazán óhajtja cselekedni, annak Hozzá kell jönnie, mert csak Ő taníthatja meg reá, s ha valakit erre megtanított, az állhatatos tanítványa marad.

Az ünnep utolsó napján tette magáról Jézus a legvilágosabb kijelentéseket. E napon megszűnt a vízfordás, a nép elhagyta a sátort „és kiki elméne a maga házához.

Az izraeliták közt voltak Istennek igaz imádói, kik a víznek szellemi jelentőséget tulajdonítva, kételkedtek a felett, hogy vajjon a külsőségekben gazdag templomi szolgálat kielégítheti-e a szomjúhozó lelkeket? Hogy vajjon csak természeti víz-e az, mit Isten ajándékozni óhajt Izrael népének? Voltak gondolkodó emberek, kik szánakozással vegyült megvetéssel tekintettek a vízfordás keltette örömszajra. Mit ér a vigság, a kitörő kacaj — gondolák, — hiszen nem a templomból fakad a léleküditő forrásvíz, hanem a csendes Siloam tavából kell meregetni. Ezek az emberek várhatták az ünnep minden reggelén Joel szavainak teljesülését, ki azt mondá: „Forrás fakad az Úr házában.” Vagy Ezekiel próféta látomásának megvalósulását; a

midőn az Úr házából nagy, és mély folyó ömlik ki. Elérkezett az utolsó nap, megszűnt a víz-hordás, de a ragyogó templomból csak nem fakadt fel forrás. Lelkük elégedetlen, szomjúhozó, vágyakkal teljes maradt. Ekkor hirtelen — mint-ha alaktalan sóvárgásukra lenne válasz — méltóságos, csengő hang üti meg fülüket, s kész-teti a szívet gyorsabb dobbanásra: „Ha valaki szomjúhozik, jöjjön én hozzám és igyék! A ki én bennem hiszen, mint az irás mondotta, élő viznek folyásai folynak annak hasából.“

E szavakban azt mondja Jézus magáról, hogy Ő a Joel próféta által megjósolt templomi forrás, jobban mondva, igazi templom, s a tőle származó Szt.-Lélek az, mely életadó folyóvá lesz minden emberben, ki hozzá jő. Az örökélet utáni vágyakozást, mit a templomi isteni tisztelet csak felkölt, de ki nem elégít — Ő betölti. Az isteni tisztelet áttetsző ernyő, melyen keresztül csak árnyékukat vetik a mennyből jövő szellemi sugarak, de a ki a valóságot, a megnyilatkozott Istent, színről-szinre óhajtja látni, a lét rejtelmében fekvő okokat és igazságokat megismerni, — az jöjjön Ő hozzá. A kit anyagi előny, világi szerencse nem elégít ki, mert úgy akar élni, hogy élete egyik fele ne vádolja a másikat; a ki szabad tér, tiszta levegő után sovárog, hol lelkiismeretét nem korlátozza akadály, s a szellemi-erőt nem gyengíti fertőző elem: az jöjjön Ő hozzá. Ő megígérte, hogy a lélek minden jogos szomjúságát, vágyát kielégíti, sőt ennél többet tesz: elfojtja a helytelen vágyakat, mérsékli az elégedetlenséget, megorvosolja az élvek utáni beteges epedést, megigazítja a hamis világnézetet, s megnyitja előttünk a tiszta, egészséges, isteni életet. Krisztus itt áll ma is a szomjúhozó világ közepén s Igéiben kiált hangos szóval: „A ki akar, vegyen az élet vizéből ingyen! Vagy annyira közönségessé vált volna e hang, hogy elvesztette minden fontosságát?! Távol legyen! A kik benne hinni tudnak, azok számára új igazság marad mindörökké. Ne mondjuk, hogy az élet nem egyéb nyomorúságnál, melyben a remény és csalódás szakadatlan láncolata megfojtja a békét és nyugalmat, hol talán van helye a térfias — olykor kétségbeejtő — küzdelemnek, de nincs a boldogságnak; ne mondjuk, mert ily világnézet arról tesz bizonyosságot, hogy nem ismerjük hitünk Fejedelmét. Hallgas-

sunk kiáltó szózatára! A ki él a Krisztusban: Istenben él, s számára megnyílik a béke, nyugalom, boldogság — az örök-élet kiapadhatlan forrása!

BELFÖLD.

Petrovics S. esperes évi jelentéséből.

„Messze állunk ugyan attól, hogy e törvényt amaz ígélet beváltásának tekinthessük, melyet a magyar állami törvényhczás az 1848. évi XX. t.-cz-ben bevett vallásfelekezetekkel szemben tett; szembeszökő az aránytalanság is, melynél fogva a felekezeti hatóságok által szolgáltatott adatok alapján a 3867 felvett lelkész közül csak 253 ev. lelkésznek évi jövedelme 800 forintra való kiegészítése van kontemplálva a közel jövőben, — határozott előnyben részesülnek tehát azok a felekezetek, melyek lelkészeik fizetése rendezéséhez hiveiket nem terhelték meg úgy, amint azt ev. egyházunk megcselekedte; igaz az is, hogy — az államsegély nem az egyházaknak nyújtatván, hanem az egyes lelkészeknek, ezzel egyházi főhatóságaink jogköre és fegyelmi hatalma érintetik s szenved: mindezek daczára, amikor az eddig évenként nyert államsegély állandósítására épen e törvényben nyerjük, az első törvényhozási biztosítékot, amikor száz és száz lelkész megélhetési gondjainak apasztására s ezzel az eredményesebb lelki gondozás fokozására teszi meg a törvény az első lépéseket: lehetetlen a törvényhozás ez alkotásának jelentőségét kicsinyelnünk s nem fogadnunk bizalommal a kezdeményezést addig is, amíg a jogegyenlőség és viszonyosság alapuló jogok érvényesítésére, hiszszük, a közel jövő, a törvény útján meg fogja tehetni a további lépéseket.“

Mozgalmak a papi terhek könnyítésére. Ismeretes dolog, hogy a lelkész, fizetését tekintve, legrosszabbul áll minden alkalmazottak között. Alig van állás, mely az utolsó évtized alatt anyagi támogatást nem tapasztalt volna, csak a papi állás, nemcsak hogy nem fizettetett jobban, de minden évben veszít a lélekszám csökkenése, a functiók csekélyebb száma és az anyakönyvi kivonatok elmaradása által. A különben üdvös nyugdíj életbeléptetése folytán újabb teher nehezedik a lelkészek vállaira, különösen az első évben, hol a rendes 28 frtnyi díjon kívül még 60 frtot, mint belépti díjat be kell fizetni, mi bizony nagy összeg 3—400 frtnyi készpénz fizetés mellett. Ily körülmények között nemes mozgalom indult meg, hogy a községek magukra vegyék a 60 frtot, jóindulattal és méltányossággal viseltetvén lelki gondozójuk iránt. Czegléd község példáját a Szepességben is kezdik követni. Nagy-Sza-

lók úgy könnyítette a lelkész kötelességét, hogy 5 éven át 20 frttal évenként segélyezendi nyugdíjintézeti tartozásának törlesztésére. Nagy-Lomnitz, Hunfalu és Óleszna leányegyházaival szintén határozta, hogy a lelkész 60 frtnyi belépti díját saját pénztárából fogja fizetni. Ezeket a példákat követték Poprád és Szepes-Béla községek is és pedig minden nehézség nélkül, az egyszerű indítványra egyhangulag és legjobb indulattal. A mint a hangulatot ismerem, még sok község fogja követni ez adott nemes példákat, annál inkább, mert az esperességi elnökségek is készülnek a községekhez fordulni és felvilágosító, buzdító és esdő szavukat ezen ügyben latba vetni. Gondolom, hogy az volt eddigelé a lelkészség hibája, hogy némán elviselte nehéz sorsát és még esdő panaszszavát sem merte koczkaztatni. Pedig a közmondás azt mondja: néma gyermeket az anyja sem érti meg. Így tehát ezen fennforgó nyugdíjintézeti ügyben is jó lesz a szentírás szavára figyelni (Máté 7. 7.): „Kérjétek és megadatik néktek: keressétek és megtaláljátok, zörgesetek és megadatik nektek.“

Weber S.

KÜLFÖLD.

A frankfurti csoda. Egy jámbor külföldi lap közli a következő igazán megható esetet: Július hó 6-án Frankfurtban nagy egyházi ünnepélyt rendeztek a boldogságos szent szűz tiszteletére. Ez ájtatosságnak az volt az oka, mert a városban naponként 20—25 gyermek halt meg ragályos betegségben. E végből a hívek gazdag ajándékokkal kedveskedtek a szent szűznek, hogy a betegséget az ő segítségével elűzzék. Az ajándékok között volt egy mesés értékű gyémánt nyakék is. Az ájtatos hívek között azonban volt egy olyan könyörgő is, a ki a templomi körmenet befejezte után nem sietett haza, hanem elbűjt. Az illetőnek sikerült észrevétlenül maradnia és a mikor a templom kiürült, ez a gonosz ember egyenesen az oltár felé sietett és a gyémánt nyakék felé nyújtotta ki kezét. Egyszerre azonban nagy csoda történt. Az oltárkép mély sóhajban tört ki, szeméből forró könnyek peregtek és a torony harangjai önmaguktól kezdtek bömbölni. A nép azonnal a templomba sietett, megragadta a gonosztevőt, ekkor megszólalt a szent kép és kijelentette, ne bántsák a tolvajt, ő majd maga fog vele elbánni. Azonnal elbocsátották és a tolvaj futni kezdett. De alig futott pár méternyire, egy kigyó ragadta meg testét és egészen körülölelte őt. A hívek és a pap segítségére siettek a siránkozó embernek, de ez hiábavaló volt. A kigyó két teljes napig szorongatta és csak akkor bocsátotta el, a mikor már a vérét teljesen kiszívta. — Ed-

dig tart a csoda. — Talán mondanunk is felesleges, hogy e hirt a lehető legnagyobb fentartással közzöljük.

Németország 20 egyetemén a mult tanév nyári felében — mint Luthardt egyházi lapjában olvassuk — mindössze 31,693 hallgató volt és pedig: 2682 ev. s 1263 kath. theologus, 8747 jogász, 8047 orvosnövendék s 10,954 bölcselhallgató. Leglátogatottabb egyetem volt a berlini 4882, legkevésbé látogatott a rostocki egyetem 462 hallgatójával. A legtöbb prot. theologus (433) tanult Halléban, a legkevesebb (27) Rostockban; a legtöbb kath. theologus (302) Boroslóban, a legkevesebb (135) Würzburgban, a legtöbb jogász (1468) Berlinben, a legkevesebb (116) Rostockban, a legtöbb orvosnövendék (1182) Münchenben, a legkevesebb (99) Rostockban, a legtöbb philosophus (2099) Berlinben, a legkevesebb (107) Greifswaldban. A 20 egyetemen mindössze 29,428 német és 2265 külföldi hallgató tanult. A tanárok létszáma 2493 és pedig 1066 rendes, 84 u. n. honorár professor, 582 rendkívüli és 761 magántanár. A legtöbb tanára (366) volt a berlini, legkevesebb (49) a rostocki egyetemnek. Ezt olvasva, valóban nem phrasis az, ha Németországot a tudományok hazájának mondják.

Németország ker. ifjúsági egyesülete mult hó 24—26. napjain Berlinben tartotta 4-ik rendes évi közgyűlését. Titkára, Blecher bielefeldi segédlelkész örvendetes jelentést tett ez egyesület haladásáról a német birodalomban. 4 év alatt 71 egyesület keletkezett 2000 taggal, holott 1895-ben csak 8, 1896-ban 17 s 1897-ben 42 fiókja volt a positiv keresztyénség ápolása és fejlesztése szolgálatában oly áldásosan működő ifjúsági egyesületnek. A mi Szabó Aladárunk ezzel valóban istenes munkát végzett és végez Budapesten.

A poroszországi bibliai társulat mult hó 30-ik napján ülte meg fennállása 84-ik évének ünnepét. — Évi jelentése szerint a mult évben 108,481 bibliát, 48,837 új-szövetséget és 600 zsoltárost osztott el. 62,409 biblia a felsőbb osztályoknak, 26,000 a házasoknak s 1642 a konfirmandusoknak szolgált, míg 76,700 revidéalt szövegű biblia volt. A katonák és tengerészek között 5078 biblia és 21,469 új-szövetség kelt el. Az u. n. átnézett vagy oltárbibliának 4. kiadása van most tervbe véve. Hát ez örvendetes dolog, hogy így terjed isten igéje az emberek, népek és nemzetségek között.

Az „Evang. Bund“ stuttgarti helyi egyesülete következő érdekes felolvasási cyklust rendez a f. téli napokban: Burk prälátus „A reformáció vallásos egyházi oldaláról,“ Hieber tanár „A reformációról s a humanismusról,“ Merz főegyházi tanácsos „A reformációról és a

képző művészetről s végül Busch tübingai tanár „A reformációról s a német birodalomról“ tart előadást. — Tanulhatnánk német testvéreink egyházi és irodalmi életéből.

A jeruzsálemi Krisztus-templomnak a német császár jelenlétében a reformáció emlékünnepén való felavatása ünnepélyére a legnagyobb örömmel és meglelégedéssel tekinthetünk vissza. II. Vilmos császárnak erős evang. meggyőződésű hitvallását méltán vezette be Barkhausen porosz főegyházi tanácsos a templom megnyitása előtt hozzá intézett ama üdvözlő beszéde, a melyben a német s a külföldi prot. küldöttség élén mély hálát adott a kegyelem istenének azért, hogy a legszentebb keresztyén emlékek helyén templom volt építhető a megfeszített és feltámadott üdvözítő dicsőítésére s az ő áldozati halálából eredő s a reformátorok által újból földerített újélet terjedésére és erősítésére. A felavatás elvégzése után a császár az oltár előtt remek beszédet mondott, a melyet szöszereint a következőkben közöljük:

„Az isten kegyelme megengedte nekünk, hogy az összes keresztyének e szent városában a lovagias szeretetmunkásság egyik felavatott helyén a világ megváltójának dicsőítésére templomot emelhattunk és felavathattunk. A mit az én istenben megboldogult őseim több mint félszázad óta óhajtottak s a mire az evang. értelemben alapított szeretetművek fejlesztésében és megvédésében törekedtek, az a megváltóról elnevezett templom fölépítésével és fölavatásával im megvalósult. A szolgáló szeretet erejével vezessék itt a sziveket ahoz, a kibem egyedül talál a szorongatott szív üdvöt, nyugalmat és békét most és mindörökké. Valódi részvételt kíséri az egész ev. keresztyénség Németország határain túl is a mi örömnepünket. Az ev. egyházak és ev. hitsorosok képviselőikben minden országokból sereg lettek ide, hogy személyesen is bizonytságot tegyenek ama hit- és szeretetmunkásságnak befejezéséről, mely által a legfőbb úrnak és megváltónak neve dicsőíttessék és istenországának műve a földön fölépíttessék. Jeruzsálem, ez a magasra épített város emlékezetünkbe juttassa nekünk urunk és üdvözítőnk hatalmas megváltási művét. Bizonytságot teszen az ama közös munkáról, mely az összes keresztyéneket felekezetre és nemzetségekre való tekintet nélkül az apostoli hitben egyesíti. Az innen megindult evangéliomnak világot megújító ereje ösztönöz bennünket az ő követésére. A kereszten érettünk meghalt üdvözítőre való hiterős tekintetünk intsen bennünket ker. türelemre, minden ember iránti önzetlen felebaráti szeretetre s illetve arra, hogy az evangéliom tiszta tanához való hű ragaszkodásunk mellett a pokol kapui sem dönthetik meg drága ev. egyházunkat.

Jeruzsálemből jött a világosság a világnak, a melynek fényében nagygyá és dicsővé vált a mi német népünk. A mivé a germán népek lettek, Krisztus golgothai keresztyének, az önfeláldozó felebaráti szeretetnek jelvénye alatt lettek. Mint közel kétezer év előtt, úgy ma is hangozzék innen az egész világnak: békesség a földön az emberek között! Nem fény, hatalom, dicsőség vagy földi jó az, a mit mi itt keresünk. Mi mindnyájan vágyódunk, szomjúhozunk és törekszünk az egy legfőbb jó: lelkünk üdve után. S a mint az istenben boldogult őseimnek fogadalmát e szent napon itt ismétlem, a mely szerint én és az én házam szolgálja az urat, úgy hasonló fogadástételre szözlítom fel önöket mindnyájokat. Mindenki gondoskodjék az ő állásában és hivatásában arról, hogy mindazok, a kik a megfeszített úr nevét viselik, a név jelében folytassák életüket a bűnből és az önzésből eredő sötét hatalmasságok legyőzésére. Engedje az isten, hogy innen gazdag áldás áradjon az egész keresztyénségre, hogy úgy a trónon, mint a kunyhóban, odahaza ép úgy, mint idegenben az isten iránti bizalom, felebaráti szeretet, a szenvedésekben való türelem és keresztyén munkásság legyen és maradjon a német nép legnemesebb vonása, s hogy a béke szelleme hassa át és szentelje meg mindinkább és inkább az ev. egyházat. A kegyelmes isten megfogja hallgatni — ez a mi bizodalunk — a mi fohászunkat; ő, a mindenható ez az erős szikla, a melyre mi építünk. Hisz min erőnk nem segít rajtunk, mert mi könnyen elveszünk; de küzd értünk hős bajnokunk, kit isten küldött nekünk. Kérded, hogy ki az? Jézus Krisztus az, Zebaoth isten, egyéb urunk nincsen. A győzelmi tér övé.“

E császári hitvalláshoz méltó a Krisztus-templom fölavatása alkalmából kiadott következő kézirat:

„Az atyának, a fiúnak s a szentléleknek nevében. Ámen. Jeruzsálembem. Dávid városában, hol urunk és üdvözítőnk Jézus Krisztus keserves kinszenvedése, halála és feltámadása által a megváltás művét fejezte be, a reformáció egyházának állandó otthont emelni istenben boldogult őseim rég táplált óhaja vala, hogy ne hiányozzék Németország ev. egyháza sem ott, a hol a különböző hitvallású keresztyének hálááldozatot hoznak a megváltás kegyelemtényeért. Miután már IV. Frigyes Vilmos király a szent városra figyelmét irányította s benne az ev. hitnek tért szerezni törekedett, istenben nyugvó nagyatyám uramnak, nagy Vilmos királynak és császárnak szívbéli kívánsága az vala, hogy a johannita rend szeretet művének felavatott helyén, a melyet az úrban nyugvó atyám uram, III. Frigyes király és császár a szent sirhoz vezető palästinaí útjában tu-

lajdonosától ajándékba kapott és birtokba vett, ev. templom építtessék, hogy abban isten igéjét a vallás hitbéli alapján német nyelven hirdessék s az isten nevét német nyelven dicsőítsék. Isten kegyelme megengedte nekem, II. Vilmos német császárnak és porosz királynak, hogy az elődeim által megkezdett művet befejezzem, s ma, az áldott reformáció emléknapiján drága nőm, Augusta Viktória felséges császárné és királyné jelenlétében s az ev. keresztyénség képviselőinek részvétele mellett imájuk által kísérve, a templom felavatását eszközöljem.

A Megváltóhoz címzett templom legyen a neve, hogy az által is nyilvánvalóvá legyen, hogy én s mindazok, kik velem a reformáció művében istennek kegyelemtényét látják és ahoz hálásan ragaszkodnak, a valóban megfeszített és feltámasztott Jézus Krisztusra, mint egyetlen üdvözítőnkre tekintsenek s a benne vetett hit által igazakká legyenek és üdvözüljenek. E templomnak egyúttal azon a helyen kell állania, hol egykoron a johanniták a kereszttel jelvénye alatt szeretetmunkájukat folytatták s arról tettek bizonyosságot, hogy a hit és a szeretet elválaszthatatlanok s hogy a Krisztushoz csakis a szeretetben tevékeny hitnek van értéke és fogantatja. Hálás szívvel kérjük az istent, hogy tartsa meg mindörökké egyedül üdvözítő igéjét, hogy itt és mindenütt tisztán hirdessék azt s a szeretet sok gyümölcsét teremje, hogy neve dicsőíttessék. országa eljőjön és akaratát meglegyen. Építse föl s védje drága ev. egyházunkat s áldja kegyelmének teljességéből német hazánkat. Innen e Jeruzsálemről emeljük föl szemünket az ott fönn levő Jeruzsálemre. Urunk és üdvözítőnk adjon mindnyájunknak, kik hozzá fohászunk, erőt a hitben és a szeretetben való járásra, hogy egykoron bemehessünk ama felsőbb isteni városba, az ő dicsőítésére most és mindörökké.

Hasonló kegyes vallásos szellem hatja át azt a táviratot is, a melyet a császár Krisztus sirja templomának meglátogatása után a badeni nagyherceghez intézett, s mely is így hangzik: „Épen a Krisztus sirja templomából jövök. Az a gondolat, itt lehetni, a hol a legnagyobb csuda történt, az emberiség megváltása üdvözítőnk halála által, valóban megindító és fölemelő.“ Kath. alattvalóhoz is a megváltóhoz való ragaszkodását emelte ki az az apostoli császár, ki tettével megmutatta, hogy mint a német keresztyének fejedelme keresi az összekötő kocsit a kelet és a nyugat között, s biztosította az eretnek protestánsok számára is a jogot a szent város megváltó emlékeihez. Ez oldalról tekintve valóban érdekes keleti útja miatt Vilmos császár az egész prot. világ tiszteletét és háláját vivta ki magának. Ilyen keresztyén fejedelem példányképpül szolgálhat a többieknek.

Mint értesülünk, a Krisztustemplom lelkészi

lakának fölépítéséhez ez idén a Gusztáv Adolf egyesület 35,000 márkát ajándékozott. Facta loquantur!

(Eperjes.)

Dr. Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

Róma ellen. Az ágost. hitv. evang. és a róm. kath. egyház váltanai. Irta Traub T. stuttgarteri lelkész. Fordította Pukánszki Béla theol. tanár Pozsony. Kiadja Hollerung Károly pozsonymegyei esperes-lelkész Modorban. 1898. 89 lap. Ára finomabb kiadásban 50, különben 30 kr.

Néhány évvel ezelőtt történt, hogy a „Prot. irod. társaság“ egyik választmányi ülésén Gyurátz Ferencz egy a művelt közönségnek szóló s a Róma s az ev. keresztyénség ellentéteit hiven föltüntető polemikának a megiratását indítványozta. Már akkoriban gondoltunk néhányan arra, hogy Tschackert göttingai tanárnak jeles polemikáját kellene magyarra fordítanunk, a melylyel nagy szolgálatot tehetnénk művelt magyar prot. közönségünk egyháziasságának. A fordítás még mindég késik, ép azért a legnagyobb örömmel kell üdvözölnünk Traub művének Hollerung K. „Bethánia-füzetek“ irodalmi vállalatában való megjelenését, a melynek tiszta jóvedelmét a lelkes irodalombarát „az ev. lelkészek számára építendő üdülőhelyre“ kívánja fordítani s erre a czélra való tekintettel mi is különösen ajánljuk e művet a lelkészeknek, felügyelőknek és gymn. vallástanároknak szives figyelmébe s a hivek között való tömeges terjesztésére.

Traub iratára valóban szükség van nálunk különösen. Hiszen — mondja helyesen az előszóban — az a szellem, a mely ma a római egyházban uralkodik, teljesen különböző a mienktől. A bennünket Rómától elválasztó legfontosabb ellentétek kerülnek tárgyalás alá. A róm. s az ev. egyház szimbolikájának polemikai alakban in nuce való előadásával van itt dolgunk. Becses szolgálatot teljesíthet az a lelkészeknek a confirmációi oktatásnál s a gymn. hitoktatóknak a vallástani oktatásnál. Mert hát igaz marad, mit nekünk Tschackert annyiszor mondott a hallei katedréről, hogy a ki Rómát nem ismeri, az evang. egyházat sem ismeri.

Annak valójában való megismerése szimbolikus könyvei nyomán s gyakorlati egyházi következményeiben képezi épen Traub művének legerősebb oldalát. A miért is végig kíséri az olvasót az egyház, a hierarchia (itt részletesen ismerteti a vatikáni zsinat határozatait,) a szentírás és a hagyomány, a szentek és Mária, a megigazulás és a jó cselekedetek, a szentségek, a keresztség és bérmálás, az úrvacsorával kapcsolatos

mise, a bűnbánat és a gyónás, a búcsú (s az 1886. jubileum,) a házasság s a vegyes házasságok tanellentétein, s híven tünteti föl azoknak mélyen a gyakorlati egyházi életbe vágó következményeit. Ezeket végig olvasva, az olvasóban csakugyan fokozódnia kell az örömnök, a mi tisztá hitünk felett.

Az előadás rendkívül tiszta és világos. Pukánszky fordítása a legszigorúbb követelményeknek is megfelel. Helyesen tette, hogy „az eredetinek némely mondatát és kifejezését a magyar olvasó helyzetéhez képest módosította.“ Mert más a német s más a magyar stílusa, eszjárása és mondatszerkezete. Hibás: „minden papok és püspökök felett áll a pápa,“ „a hit jó cselekedetekben bizonyítja meg magát“ stb. Üdvözljük Pukánszkyt „Róma ellen“ való szolgálatában, és kétszeres üdvöt Hollerung esperesnek lelkes vállalatáért, a melyet a legmelegbben ajánljuk egyházunk köreinek szives figyelmébe. A vállalatnál csak azt kifogásoljuk, hogy kétféle árú füzeteket bocsát forgalomba. Jó lesz azzal felhagyni a várva-várt további füzeteknél, a melyekkel a Luthertársaság és a Prot. Irodalmi Társaság kiadványai mellett csak gazdagítja szegényes magyar prot. irodalmunkat. Sz. M.

Gyászhangok. Ő Felsége néhai Erzsébet császárné és magyar királyné felett. A győri ág. h. ev. templomban rendezett gyász isteniszteleten elmondott szentbeszéde Izsó Vincze lelkésznek s a rendkívüli közgyűlésen elmondott beszéde Perlaky Elek felügyelőnek olvasható e füzetben Sántha Károly költeményével együtt.

Gyászbeszéd és ima, melyet Ő Felsége Erzsébet királyné gyászünnepélyén 1898. szeptember 21-én a soproni evang. templomban mondott Zábrák Dénes ev. lelkész. Ára 10 kr., az „Erzsébet“ szobor javára.

Magyar állam. „Mi nem vagyunk barátjai annak, hogy az állam és egyház egymástól elválasztassanak, nem vagyunk azért, mert az ilyen elválasztást megbélyegzi már a syllabus; de pehorrascáljuk a magyar nemzet érdekében is.“ (Érdekes nyilatkozat, de tudni kell a r. kath. egyház nyelvét: ott mást jelentenek a szavak, mint a közönséges használatban. A következőkben ez világosan kitűnik. A syllabus 55. pontja mondja azt, hogy tévedés azt állítani, hogy „az egyházat az államtól és az államot az egyháztól el kell választani.“ Itt is vigyázzunk; az egyház alatt csak a r. kath. egyházat érti a syllabus.) „A szabad egyháznak igenis barátjai vagyunk, a melyet a magyar nemzeti állam saját céljainak előmozdítása végett tőle telhetőleg pártoljon és segítsen.“ (Tehát a r. kath. egyház legyen szabad, azt az állam pártolja és segítse. Hát a többi egyházzal mi történjék? megmondja a syllabus, a 15. szerint tévedés azt vallani, hogy „minden em-

bernek szabadságában áll azon hitet fogadni elf és vallani, melyet az ész világának vezetésénél igaznak tart;“ a 16. szerint tévedés azt hinni, hogy „az emberek minden vallás gyakorlása által föltalálhatják az örök üdv ösvényét s elnyerhetik az örök üdvöt,“ sőt a 17. szerint tévedés azt tartani, hogy „legalább remélni kell azoknak örök üdvét, akik nincsenek Krisztus igaz egyházában“ (ez persze csak a r. kath. egyház, mert a 18. szerint tévedés azt gondolni, hogy „a protestantizmus nem egyéb, mint ugyanazon igaz, keresztyén vallásnak más alakja, melyben csak úgy lehet istennek tetszenünk, mint a katolikus egyházban.“ Ez elég világos!

A r. kath. egyház szabadságára nézve pedig a 19. pont határozottan kijelenti, hogy tévedés azt állítani, hogy „az egyház nem valódi, tökéletes és egészen szabad társaság, nincsenek saját és állandó jogai, melyeket isteni alapítója ruházott volna reá, hanem a polgári hatalomhoz tartozik meghatározni, melyek az ő jogai s melyek ama határok, melyek között azokat gyakorolhatja.“ Ezeket a jogokat és határokat tehát az egyház határozza meg, az állam azt elfogadni tartozik. Az államot tehát csak az a jog illetné meg, a mit az egyház neki meghagy, s az a jog végre is nem lenne egyéb, mint hogy az egyházat „pártolja és segítse.“ Ilyen viszonyban természetesen nem kívánja az egyház az államtól való elválasztást. Világosan nyilatkozik erről a 20. pont, tévedésnek állítván azt vallani, hogy „az egyházi hatalomnak a maga tekintélyét nem kell érvényesíteni a polgári kormány engedelmé és beleegyezése nélkül.“

Sőt tovább megy a syllabus; nem elég, hogy az államot kizárja az egyházra való minden befolyástól, hanem megfordítva, a 27. pont tévedésnek nyilvánítja azt állítani, hogy „az egyház szent szolgálait s a római pápát a világi ügyek minden gondjától és kormányzásától teljesen ki kell zárni.“ Az egyház lenne akkép az úr, az állam a szolga; természetes, hogy a szolgától nem akar egészen elválni! Szándékát is nyíltan megmutatja a 24. pont, mely szerint tévedés azt vélni, hogy „az egyháznak nincs hatalma erőszak alkalmazására, nincs neki bármely, akár közvetlen, akár közvetett világi hatalma.“ Ezt a hatalmat az állam által akarná az egyház éreztetni s parancsait az állam által szeretné végrehajtani. A 42. pont szerint tévedés azt hinni, hogy a „két hatalom törvényeinek összeütközésekor a polgári jog előbbvaló.“ a syllabus 77. pontja szerint tévedés azt hinni, hogy „korunkban többé nem észszerű, hogy a kath. vallás egyedüli államvallás legyen, valamennyi többinek kizárásával.“ E szerint természetes, hogy a 80. pontnak igaza van: tévedés azt gondolni, hogy „a római pápa kibékülhet, összeférhet, tartozik kibékülni s össze-

férni a haladással, a szabadelvűséggel s az új polgárosodással.“

Igy állván a dolog elvi része: a magyar nemzeti állam a saját céljainak előmozdítása végett pártolhatja és segítheti-e a r. kath. egyházat — öngyilkosság nélkül?! A nemzeti államnak, nem lehetnek önálló céljai ilyen viszonyban, hanem csak a r. kath. egyház végrehajtójának szerepére kellene magát lealjasítania. Hogy nemzeti érdekeit a r. kath. egyházzal egyetértve mennyire nem lenne képes előmozdítani: bizonyítja a magyar nyelvű g.-katholikusok napirenden levő ügye: a magyar nyelvű liturgiát megtagadja tőlük a pápa. Folytathatja tehát a cikkíró ekképen:) „Bennünket nem feszélyeznek elméleti kérdések. Az általunk kontemplált szabad egyház nem a hirdető Cavour szabad egyháza, (persze, mert az hozzá tette azt is, hogy „szabad államban“) nem is az amerikai rendszer, a melynek elég árnyoldala van (persze, nem vállalja a végrehajtó gyűlöletes szerepét, s nem akarja kikaparni a gesztenyét a parázsból a pápa számára), nekünk olyan egyház kell, a mely isteni küldetésének élénk érzetében hitet követel-hessen nagytól, kicsinytől, s imponálna akár a sociáldemokratának, akár az aristokratának, a milliomosnak csak úgy, mint a koldusnak.“ (Ak-kor ne a syllabus szerint akarja berendezni a világot, mert a syllabus szerinti pápás egyház nem hitet követel, hanem engedelmességet, nem isteni küldetést akar teljesíteni, hanem uralmat akar gyakorolni, nem imponálni akar a milliomosnak meg koldusnak, hanem péterfillért kunyorál tőlük, nem szeretetet, békét hirdet, hanem gyűlöletet és harcot a föltétlen meghódolásig! Ezért kötelessége minden magyarnak, minden embernek küzdeni a r. kath. egyház „szabadsága“ ellen, s kötelessége megszabadítani az államot a r. kath. egyház hatalma alól. Az állam élethalál harca ez! Ne játszunk a szavakkal, hanem legyünk tisztában a szándékkal is!)

E lapok 35-ik számában Vigilator inditványozza, „gondoskodjék az ev. egyetemes egyház arról, hogy jelesebb theologusok vagy fiatalabb lelkészek számára a keleti tartományok, különösen a Szentföld beutazása lehetővé tétessék“... Ezt az inditványt nemcsak pártolni, de kibővíteni is lehetne. A mint a Szentföld a keresztyén-ség, úgy Németország a protestántismus bölcsője. A mint Bethlehem, Názáreth, Kaper-naum, Jericho, Gethsemane, Golgatha stb. a keresztyén-ség tényeire emlékeztetnek, úgy Eisleben, Eisenach, Erfurth, Wittenberg, Worms, Wartburg stb. a protestántismus keletkezésével és alakulásával szoros, elválaszthatlan, összeköttetésben állanak. És azért csakugyan gondoskodni kellene, hogy theologu-saink és lelkészeink nemcsak a Szentföld, de

Németország vallásunk és egyházunk klasszikus helyeit saját szemekkel lássák és méltányolják, mert egészen másképen fog az illető gondolni és beszélni p. o. Gethsemanéről avagy Wartburgról, ha azok helyszínén időzött, mintsem ha csak azok hírét ismeri.

Németország protestáns klasszikus helyeit azért említettem fel, mert az újabb időben akár-hány theologus és fiatal lelkész van, kinek már nem volt alkalmá láthatni p. o. a szent helyet, hol Luther vallotta: itt állok, másképen nem tehetek, isten engem úgy segítjen; vagy a hol Gusztáv-Adolf kilehelte hitű lelkét.

Mig alkalom lesz a Szentföld és Németország vallásunk és hitünk alapvető helyeit saját tapasztalásból közelebbről megismer-tetni, kívánatosnak tartjuk, ha minél több írott mű foglalkozik ezen szent helyekkel, melyek egyházunkra nézve oly fontosak és kegyeletteljesek.

Ily célú műre akarok figyelmeztetni jelen soraimmal. Ki ne ismerné p. o. „Ninck, auf biblischen Pfaden“ czimű illusztrált gyönyörű mű-vét, mely Palestina minden főbb helyére írásban és képben emlékezik vissza.*) De tulajdonképen egy éppen most ily czimmal megjelent műre akarom figyelmeztetni az olvasót: „Bilder aus dem heiligen Lande, eine Gabe zur Kaiserreise von Pfarrer Lic theol. Bränelich, Nelzdorf b. Doreburg a S. Berlin Verlag von Wiegand u. Grieben 1898.“

Legelőször meg kell tudnunk, milyen alkalom-ból jelent meg e kiváló 51 lapra terjedő és gazda-gon illusztrált művecske. Tudjuk, hogy a német császár Vilmos, nagy és szép ev. templomot építtetett Jeruzsálemben, melynek felavatá-sára ő maga utazott a Szentföldre. Tapasztalásból tudjuk, milyen kellemes és hasznos szolgálatot tesz nekünk annak az országnak írott ka-lauza, melyet megtekinteni akarunk. Azért iratott az idézett művecske is, hogy a német császár tájékozást szerezhessen magának a Szentföld-ről, még mielőbb azt lábával érintette volna.

És ezen tájékozást legtökéletesebben találjuk ezen alkalmi művecskében számos illusztrációi és talpraesett leírásaival. A sikerült képek és leírások következők: 1. Gethsemane. Jeruzsálemmel háttérben. 2. A kaiserswerthi nővérek Zoor nevű árvaleányháza Beirutban. 3. Ugyanannak a háznak imaterme. 4. Az Ilyésklasztrom Karmel-hegyen. 5. Gennezareth tó Tiberiassal. 6. Az arabs ev. templom Nazarethben. 7. Megérkezés Jaffába. 8. Jeruzsálem délről tekintve. 9. János ispotály Jeruzsálemben. 10. A szentsir temploma ugyanott. 11. Az ev. testvéregység bélpoklosok ispotálya ugyanott.

*) Verlag der Expedition des Deutschen Kinderfreund-des in Dresden, geb. 10 mk. V. ö.: „Eine Ostreise nach Jerusalem von D. R. Rogge, Verlag v. Carl Meyer, Hannover, Preis 2.50 m.

12. A keiserswerthi nővérek Talitha Kumi jeruzsálemi árvaleányháza. Schneller apó syriai árvaháza szintén Jeruzsálemben. 13. A holt tenger. 14. Az ev. templom Bethlehemben. 15. A Jánosrend férfispótya Beirutban. 16. A kaiserswerthi nővérek betegek háza Jeruzsálemben. 17. Az új ev. templom ugyanott, melynek felavatását Vilmos császár személyesen vezette október hóban. Ezen illusztrációkon kívül a leírások igen szépek és találók, annyira, hogy az olvasó egész világos képet csinálhat magának a Szentföld mult és mostani kinézéséről és állapotjáról. A művecske ára csak 20 fillér, melyből 50 példánynál még 10%-nyi engedmény és 26 példánynál portószabadság biztosítatik. Olesóságánál és érdekességénél fogva a művecske családi olvasmánynak is ajánlkozik és a belmissió szolgálatában is sok jó betolyással lehet. A korszerű irat megrendelhető Eichfeldben, Rudolfstadt mellett, Möller J. lelkésznél, ki egyszersmind a jeruzsálemi egyesület fiókjának a pénztárosa. Weber S.

Evang. Kirchenzeitung. Sajnálja, hogy Vilmos császárt Ausztria prot. egyháza részéről senki sem kíséri jeruzsálemi útjában, ámbár meghívást kapott; a főegyháztanács megtagadta képviselőnek küldését. Svájc, Hollandia, Svédország, Norvégország, Dánia, Magyarország küldöttei vannak a császár kíséretében. Az erdélyi szász egyház képviselője, dr. Müller püspök, az elutazás előtt beteg lett.

lék követeltetik, a háromszorost pedig az egyházegyetem vállalta magára.

Ezek alapján kérdezzük az ügyvivő úrtól:

1. Vajjon egy kis bizottság illetékes-e arra, hogy a szabályrendeleteket magyarázza, hogy az egyenrangú, egyenjogú személyeket (az utolsó zsin. törvény 2. §) külön rang- és jogává avassa?

2. Vajjon a többi theol. intézet tanárai szintén ily többszörös befizetésre és biztosításra jogosítvák?

3. Vajjon minden egyes egyházközség és minden lelkész jogosult-e arra, hogy a többszörös biztosítást a többszörös befizetés alapján kérje, követelje?

Ezen jogát tőle senki meg nem vonhatja, ha az akadémia tanárainak megadatik.

4. Vajjon ezen többszörös biztosítás nem-e veszélyes az intézetre nézve?

Ha nem, akkor megengedhető minden tagnak; ha igen, akkor megvonandó az akadémia tanáraitól is. Minthogy az értekezlet több tagja oda nyilatkozott, hogy esetleg hajlandó a többszörös nyugdíjintézeti tagságot megszerezni, az egyházak is hajlandók lelkészeik többszörös biztosítására.

Azert sokunk megnyugtatóására a felsorolt kérdésekre választ kér e lap hasábjain belől, kiváló tisztelettel

Misérd, nov. 11.

Schl. K. ev. I.

TEMETŐ.

Terray Béla süveti ág. hitv. ev. lelkész, egyházmegyei főjegyző, élete 50-ik évében, boldog házassága 10-ik évében, rövid szenvedés után folyó hó 11-én, elhunyt.

ÜZENETEK.

nt. Glauf P. esperes úrhoz, mint az egyetemes nyugdíjintéze ügyvivőjéhez.

Nov. 10-én egy Pozsonyban megtartott lelkeszi értekezlet alkalmával többen megtudtuk azt hogy az egyházegyetem a theologiai akadémia tanárait az egyetemes nyugdíjintézetnél a zsin. törvények utolsójának 2. §-ban felsorolt események ellen úgy kívánja biztosítani, hogy a szabályzat 12. és 11. §-ban az egyes intézeti tagok és fentartó testületekre kivetett tartozások négy-szeresét fizeti egy-egy tanár után az intézet pénztárába, minek folytán azon tanár vagy özvegy-árvái a biztosított nyugdíj vagy ellátó illetékek (szab. 15. 17. és 19. §.) négyszeres összegére igényt tarthatnak.

Emlékszem, hogy az egyetemes gyűlés a theol. akadémia segélyét 4000-ról 5000-re emelte, valószínűleg azért, hogy a nyugdíjintézeti befizetéseket teljesíthesse a theol. tanárok javára.

Úgy értesültünk továbbá, hogy az akadémia tanáraitól csak az egyszerű belépési és évi járú-

P. G. Kivánsága szerint történik. Én ugyan nem értem az okát, hogy ha valaki megrendeli a lapot, s mikor az év végén kérem az „elő”-fizetést: akkor megneheztel. No de nekem jogom volt, a szükség meg kényszerített rá, hogy az előfizetési díjakat bekérjem, önnek meg joga van nem járítani tovább a lapot; lehet, hogy fizetés nélkül tovább is lett volna szives járítani azt; csak hogy az olyan pártolással nem lehet ám azt föntartani! — **H. Ö.** Nagyon sajnálom, de nem áll módomban teljesíteni kivánságát, hogy az ön példányát egy vonat indulásával előbb adassam postára. Csak együtt és egyszerre lehet azt mind postára adni! Abban igaza van, hogy felügyelőink és uraink az irodalom pártolásában nem teszik meg kötelességüket; de ha a törvényes közterhek viselése alól is kivonják magukat: arról az egyházközség tegyen törvényes úton.

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorsajtóján.